

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, drugo nadstropje.

..... Glasilo slovenskih rudarjev.

Naši slovenski tovariši v Ljubnu.

Podajemo javnosti nekaj prav žalostnih slik iz življenja slovenskih rudarjev v Ljubnu na Zgornjem Štajerskem.

Objavljamo pa jih tudi iz tega vzroka, da bodo naši slovenski tovariši rudarji, katerih je v Ljubnu veliko število, sprevideli, da se nahajajo na napačni poti, katera je za nje pogubena z željo, da bi krenili na drugo pot. Tem našim tovarišem veljajo nastopne vrstice, da bodo v prvi vrsti oni sprevideli, kako poleg drugih javnost o njih misli, piše in govori.

Predpretečeni teden, v ponedeljek in torek se je v Ljubnu in Judendorfu vsakemu opazovalcu, ki je hotel študirati vpliv in posledice razuzdanega pijančevanja nudilo za to izredno mnogo prilike.

O vzgoji in nacionalnih vprašanjih se posebno širokoustijo nemški radikalci, katerim se prištevajo v mnogih slučajih tudi mojstri, uradniki in obratni vodje v mnogih tukaj se nahajajočih velikih industrijskih podjetjih. Vsi ti možakarji kvasijo o narodni vzgoji največ vselej takrat, kadar se nahajajo okoli mize, ki je obložena s polnimi vrčki piva. In kadar se nahajajo ti možakarji v rožcah, takrat pa so najbolj »idealni« in »pametni«. Kdor tega noče verjeti, naj se gre prepričati na kako sudmarkino slavnost, tam bo slišal navdušenje, predvsem pa mnoge govorance o nacionalnem vprašanju. Seveda že takoj drugi dan ti gospodje pozabijo, da je praktična rešitev tega vprašanja popolnoma nekaj drugega kakor zalivati se s pivom iz čaš, če prav so te čaše pisane. Črno-rdeča-zlata barva na kozarcih ne izpremeni ničesar. Postavimo se za nekaj časa v bližino kakega rudniškega obrata v Seegrabnu ali Münzenbergu ali pa tudi v Donavicu in opazili bomo takoj praktično delo teh gospodov: za njihovo nemštvo. Neki inteligentni delavec nemške narodnosti vpraša za delo, uradnik ki sprejema delavce vprašujočega od strani z očmi premeri, nakar se kratek odgovor glasi: »Ni dela!« Kadar pa se zgleda za delo kak slovenski delavec, ki na dotičnega uradnika napravi vtis le količkar inteligentnega človeka, je odgovor istotak »ni dela«. Na vprašanje, zakaj gospodje zavračajo oziroma ne sprejemajo v delo izobraženih delavcev in naj si bodo Nemci ali Slovenci je pač lahek: Zaradi tega, ker večinoma iz nemških nacionalcev sestojajoče obratno vodstvo Montanske alpske družbe sprejema v delo najraje le delavce, ki prihajajo iz najbolj kulturno zaostalih, popolnoma klerikalnih slovenskih krajev. V resnici ni nobena fraza, ako trdimo, da sprejema ta gospoda v delo najraje le take slovenske delavce, ki ne znajo ne pisati in brati. Sploh pa tudi rada vidi, da ne znajo nobene nemške besede. Na kratko povedano: obratnemu vodstvu so dobrodošli in najljubši le

taki ljudje, katerih se je kultura le malo dotaknila, ne čutijo nobene potrebe in so zadovoljni, da zaslužijo vsaj toliko, da se ga v zloglasnih pivotočih, bolj rečeno beznicah, katerih je v Ljubnu vse polno, »nalezejo«. Ti ljudje potem mislijo, da kadar imajo preplavljene želodce s pivom in polno glavo alkohola, da je s tem njihova materijalna beda in duševno ubožstvo odpravljeno, oziroma rešeno. O kaki organizaciji ali pa o kakem stremljenju po naobrazbi pri teh ljudeh ni nobenega govora. Taki so torej tisti ljudje, o katerih je nedavno tega pisal neki farovski list v Gradcu, da so baže uprizorili neko stavko. O kakem štrajku seveda ni bilo nobenega govora, temveč je kakor se je to že večkrat pripetilo, tropa nezavednih in nediscipliniranih slovenskih delavcev delo kratkomalo zapustilo.

Šli so svojo pot brez dogovora, brez vodstva in brez cilja. Da se ob takih prilikah stvar ne steče brez kravalov, je samo ob sebi razumljivo. Od tistega časa so se plačile razmere tako v Donavicu kakor tudi v Seegrabnu in Münzenbergu znatno poslabšale, posebno ker se je pojavila tudi kriza. Vse to je Alpska montanska družba v najizdatnejši meri porabila za nesramno krajanje plač.

Predpretečeni ponedeljek se vsled ukrepa obratnega vodstva v vseh treh premogovnikih v Judendorfu ni delalo. To priliko je večje število slovenskih rudarjev uporabilo, da so se na svoj način zabavali, namreč s pijančevanjem.

Po zavžitju velike mere alkohola se je zbralo kakih sto slovenskih rudarjev in so korakali v Ljubno. Na čelu razvnete množice je eden izmed njih škripal na harmoniko. Razumljivo, da je bilo vse to združeno z velikim vriščem in truščem. Kraval je bil tak, da je morala nastopiti policija. Z velikim naporom se je posrečilo več del pijanih razgrajčev vrniti nazaj v Judendorf. Da stvar ni šla gladko, dokazuje dejstvo, da so morali enega izmed njih, ki se je največ zoperstavljal vtakniti v zapor.

Istega dne zvečer se je v neki gostilni v Judendorfu zbralo zopet večje število rudarjev z namenom iskati prilike za pretep z rudarji iz Münzenbergu. In ker je bilo videti bliskanje odprtih nož, bi bilo čisto gotovo prišlo do strašnega klanja, če ne bi bila policija pravočasno na mestu, ki je oba (Slovenec proti Slovincu) na boj pripravljena dela potisnila narazen.

Kako je pri teh ljudeh naobrazba nizka, označuje pač najbolje dejstvo, da imajo pri vsaki priliki pripravljen nož za klanje, tudi zaradi najmanjše stvarce. Toda značilno je, da ravno ti ljudje, navzlic svoji sirovosti in rabijatnosti tekajo z rožnim vencem v cerkev in se navzlic svoji »korajži« radi vsake malenkosti pred svojim predpostavljanim strahopetno potuhnemo, tudi takrat, če se jim godi očitna krivica.

Tudi še v torek so se zbirali pri vhodu do obrata v Münzenbergu. Na vsak način so se hoteli pretepati.

Taki žalostni slučaji se tukaj odigravajo kar po večkrat redno skoraj vsak mesec. Kamor se ti ljudje prikažejo, postane pot za človeka nevarna. Za policijo so prava muka, kajti v največ slučajih so povzročitelji onih pretepopov, pri katerih igra žalostno ali glavno vlogo nož.

Javnost se zastoni povprašuje, zakaj se tem škandalom ne naredi konec, kar bi bilo prav lahko mogoče.

Ti ljudje kadar so trezni gredo po navadi mirno svojo pot. Otopeli in neobčutni so namram vsemu kar drugače vsacega drugega človeka zanima. Kadar pa so največji del svojega zaslužka pogladi v obliki strupene pijače skozi grlo, tedaj pride vsakdo, kdor jih sreča naravnost v življenjsko nevarnost.

V kakem drugem mestu bi se vzroki teh svinjarij že davno odpravili, to so v prvi vrsti one pivske beznice, katerim se vsak pošten delavec izogiba. Ni ga dneva, da se ne bi v teh boteh ponavljali prizori najgrše vrste. Posebno v oni špelunki, ki se nahaja poleg mestnega stolpa, mora policija vsak trenutek posredovati. Prebivalci okoli nje morajo poslušati vsak dan ušesa trgajoči hripav vrišč kakega »muzikaličnega meha«. K temu pridejo še pri pijancih navadne »pevske vaje«. Ta peklenški koncert morajo prebivalci najbližje bližine prenašati pozno v noč. Vrh tega pa se mora v bližini tega brloga nahajati vedno kak policist, ker je v tej beznici za policijo vsak trenutek opravka.

Razume se, da se v teh smrdljivih luknjah zadržujejo tudi trgovci z človeškim mesom, takozvani »birmovci«, ki posestnikom premogovnikov v Nemčiji posredujejo, bolj rečeno prodajajo človeško meso in kosti v obliki slovenskih rudarjev. Opetovano se je že te šufte naznanilo, tudi kaznuje se jih, ampak po navadi je kaznen tako malenkostna, da se je umazani trgovci z sužnji ne ustrašijo.

Naravnost uganka pa je, zakaj občinski zastop, ki si drugače vedno prizadeva Ljubno naslikati kot prijazno rudarsko mesto, sramote, ki jo predstavljajo tisti razkričani pivotoči, ne odpravi, in jih enostavno ne zapre. Prepričani smo, da bi se varnostne razmere v Ljubnu takoj izpremenile, če bi te umazane bote enostavno zabilo in mislimo, da je že skrajni čas, da se to zgodi. Gotovo je, da bo marsikaj izostalo, kar škoduje v prvi vrsti delavcem, pa tudi ostalemu trgovskemu prebivalstvu.

To razmere, v katerih žive naši slovenski rudarji v Ljubnu in tako misli o njih javnost in piše časopisje, Roko na srce prijatelji v Ljubnu in vprašajte se, kam naj take razmere in tako življenje pelje?

LISTEK.

Ozadje armade.

(Konec).

Temu generalu in grofu Schaffgotschu je bil dodeljen za prvega svetovca polkovnik Filek. Schaffgotsch se sicer ni ž njim posvetoval o vojaških zadevah, pač pa pridno z njim igral — piké. Nekega dne je bil polkovnik Filek komandiran na važno delo. Plemeniti grof Schaffgotsch je bil pa strašno razburjen, da so mu pokvarili zabavo s kvartami, napravil je strašen škandal in hotel po sili izdati povelja, ki bi bila pokvarila vse razpostavljenje armade ob reki Adiži, samo da bi bil mogel — igrati piké. Komaj so njegove odredbe omilili.

Vojne leta 1864. se je Gründorf udeležil pod poveljstvom nadarjenega in temperamentnega Gablenza. General Gablenz je vodil avstrijske vojske od zmage do zmage. Moltke sam mu je izrekel svoje najtoplejše priznanje, priporil si je križ cesarice Terezije, a zameril se je dvornim kavalirjem in po slavnodobnem koncu bojevanja je dobil — brco. Kaj mu je pa tudi na misel prišlo, da je v govorih na armado in v armadnih poveljih govoril o domovini. V cesar-

jevi vojaški pisarni je takrat kraljeval grof Creneville. Ta je bil samo ljubosumen na vojaške uspehe generala Gablenza in razburil se je, da govori ta general o domovini. »Pravi vojak nima nobene domovine nego samo najvišjega zapovednika«, je odločil in je proglasil, da se obnaša Gablenz kakor kak Wallenstein. In Gablenz je odletel. Ta grof Creneville je tisti mož, ki je leta 1866. brez vednosti in dovoljenja cesarja pripisal cesarjevi brzojavki na generala Benedeka tiste stavke, ki so tega nesrečnega vojskovodjo proti njegovemu boljšemu spoznanju prisilili, da je sprejel bitko. Ta bitka se je bila pri Kraljevem Gradcu. In omenjeni, na led postavljeni general Gablenz je tisti Gablenz, ki si je leta 1870. s par besedami vrnil zlomil. Rabili so ga tako samo še za dekoracijo. Leta 1870. so ga poslali v Berlin, da izroči tedanjemu nemškemu cesarju čestitko za neko zmago nad Francozi. Bismarck pa ga je jako hladno sprejel in mu povedal, da je pričakoval iz Avstrije toplejše dokaze prijateljstva za nemškega cesarja. In ker je Gablenz na Dunaju pošteno povedal, kar mu je Bismarck očital, za to je bil poslan v penzijo. In še kako! Navaden podčastnik dvorne straže mu je tretji dan po povratku iz Berlina prinesel dekret, da je odlovljen. Tako zahvalo je žel zmagovit general...

Ko je bil Gablenz tako vržen na smetišče, tedaj je bil Gründorf že moralično mrtev. Zlomil si je vrat ko, ko je prišel iz vojne v Šlezvik-Holstejnu. Tedaj je bil poklican na avdijenco k cesarju. Oglasil se je najprej pri zgoraj omenjenem grofu Creneville. Ta mu je rekel: »Slišite — nikar ne recite pred cesarjem nič o naših Lorenz-puškah...« Gründorf je obljubil, da iz lastnega nagiba ne bo nič rekel, če ga bo pa cesar vprašal za njegovo mnenje, da bo povedal resnico, da namreč puške niso za nič. »Nikar«, je dejal grof Creneville, »ne recite nič«. Ta neumni mladi generalnoštabni stotnik je pa izjavil: »Moja sveta dolžnost je, da povem cesarju čisto resnico.« na kar mu je grof Creneville hladno izjavil: »Storite, česar ne morete pustiti.«

Gründorf je stopil pred cesarja in poročal o vojski v Šlezvik-Holstejnu. O konjenikih je poročal, o topničarjih in o trenu in saniteti, o vseh mogočih rečeh je povedal in cesar ga je poslušal z zanimanjem in z veseljem...

Naenkrat je cesar rekel: »Kaj je pa z našimi Lorenz-puškami... o teh mi niste še nič povedali.«

Oj ta mladi neumni generalnoštabni stotnik, ki ni pojml Crenevillevega posvarila in v svoji preprosti duši ni nič slutil, da je dvorna kamarila pri Lorenz-puškah milijone pobasala v

Verjemite, da je nas rudarjev doma sram, ko slišimo o naših rojakih sotrpinih v tujini take reči. Tudi pri nas, na primer v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku so bili nekdanji pretepi na dnevnem redu. Če je prišel Zagorjan ali Hrastničan v Trbovlje je bil tepen in nasprotno. Ali mi smo že davno prepričani, da so nas gospodarji eden na drugega nalašč ščuvali, sprevideli smo, da bi bilo tako razmerje in tako življenje za nas pogubonosno. Kajti dokler smo se pretepavali nismo mislili na nobeno drugo reč, gospodarji so z nami delali kakor z živino, zato smo take neumnosti že davno opustili.

Pomislite prijatelji v Ljubnu, da pomeni tako življenje sramoto za vas, za nas in za celi slovenski narod.

Odvrnite se od tistih prokletih beznic, kajti takrat, kadar se med sabo tepete, se vam vaši gospodarji smejejo in iz vas norce brijejo. Na eni strani živite v velikem pomanjkanju in pogostoma morate stradati, na drugi strani pa morate za majhno plačo delati kot živina, ali navzlic premajhni plači, ki jo za svoje težko delo dobivate, vam bodo od tistih majhnih plač še trgali. Izvedeli smo, da se je inženir Kahr baje že izrazil, da imate še zmirom preveč plače, ker drugače ne bi delali takih neumnosti. Sami ne veste, zakaj se pravzaprav pretepavate. Vsi skupaj trpite kakor črna živina, imate vsi skupaj pravzaprav le enega gospodarja, Alpinsko montansko družbo, katera vam pije kri in mozek, na mestu pa, da bi bili složni in si podali roke kakor bratje in se lepo organizirali z vsemi ostalimi rudarji vred zoper svojega izkoriščevalca, se na posmeh tistega vašega izkoriščevalca med sabo pobijate in koljete.

Mi vsi slovenski rudarji doma in drugod vas prosimo in rotimo, prenehajte z neumnim sovraštvom drug do drugega. Naročajte si »Zarjo«, in kadar imate prosti čas jo berite. Predvsem pa pristopite k strokovni organizaciji, tam boste dobili »Rudarja« zastoj, čitajte ga in poučili se boste kako postopajo, delajo in se zase brigajo rudarji drugod.

V organizaciji si boste lahko izposojevali lepe slovenske knjige, iz katerih se marsičemu koristnemu priučite in kratkočasite.

Zahajajte na shode, veliko vas je, lahko imate vsak mesec shod, na katerega lahko pride vselej kak slovenski govornik, katerih imamo v izobilju in dobrih.

Lahko bi naštudirali kako slovensko gledališko igro, prostorov imate dosti.

Prirežite izlete itd.

Na tak način vam poteče prosti čas koristno in prijetno v vaš lastni prid. Postali boste pametni in zavedni delavci, ki bodo znali ceniti lastni pomen in vrednost svojega dela. Pri vsem tem pa si vaše krvavo prislužene groše, ki drugače romajo v žep brezvestnega oštrja, prihranite za druge potrebne stvari.

Ubogajte nas, pristopite v svojo strokovno organizacijo in videli boste, da se bo marsikaj v vašo korist izpremenilo.

Zdravo.

Naš strokovni tisk.

Pri splošnem razvoju naših delavskih centralnih strokovnih organizacijah opazimo posebno važen moment in ta je, da je vsaka strokovna zveza ob svoji ustanovitvi najpoprej pred vsem drugim skrbela za to, da si ustanovi svoj strokovni list. Tako je bilo tudi pred kakimi desetimi leti, ko so se razna krajevna rudarska društva združila v sedanjo našo Unijo rudarjev avstrijskih. Ne glede na strokovne liste, ki so jih že pred ustanovitvijo naše sedanje Unije imeli naši nemški in češki

svoje žepe in cesarja sistematično nalagala, da so Lorenz-puške izvrstne, da pa bi radi neki špekulantje te izvrstne puške nadomestili z drugimi, da bi kaj zaslužili, milijončke, in da so ti špekulantje tudi razne oficirje podkupili in spravili na svojo stran...

»Kaj je pa z našimi Lorenz-puškami — o teh mi niste še nič povedali?« Gründorf je moral na to cesarjevo vprašanje odgovoriti in je povedal resnico. Naenkrat je videl, da je cesarju zatemnelo čelo — cesar je odmahnil z roko in — konec je bilo tako srečno začete avdicije in kariere. Gründorf je odletel.

Dve leti pozneje, na strašnem bojišču pri Kraljevem Gradcu, se je seveda le prebridko izkazalo, da je imel mladi generalnoštabnik Gründorf prav, ko je rekel, da Lorenz-puške niso za nič. A tedaj je bilo že prepozno za Gründorfa in za Avstrijo.

Minoli časi! A te slike, ki vstajajo iz knjige, ki jo je sedaj že 80letni Gründorf objavil, nam živo predočujejo čase, ko je bil avstrijski oficirski zbor skozinskih aristokratičen. Ti Crenevilli in Schaffgotschi in Gyulaji in Grümeji in kakor se že zovejo — ali naj ti zopet dobe armado v roke? Ali so tisti ljudje, ki se zbirajo okrog »Armee-Zeitung« že pozabili, kako so aristokratje vodili avstrijsko armado od Wagrama čez Solferino v Kraljevi Gradec?

sodrugih rudarji, je vodstvo Unije ob njeni ustanovitvi obračalo glavno pozornost razvoju in pospešitvi strokovnega tiska. Vodstvo naše Unije je pač dobro vedelo, da je dober strokovni tisk eno izmed najpomembnejših in najpripravljenih sredstev, ki se ga da uporabljati v gibanju in boju naše stroke za doseg tako mnogih in raznoterih stvari, katere se sicer rudarjem ne samo od strani naših rudniških posestnikov temveč tudi od vseh oblastvenih in vladnih krogov odrekajo. Če pa rečemo, da je strokovni tisk naše in tudi vsake druge stroke najpomembnejše sredstvo, tedaj je to premalo, strokovni tisk je sploh glavno orožje, katerega se vse stroke v najizdatnejši meri v dosegu svojih namenov poslužujejo. Uvažuje velikanski pomen strokovnega časopisa, je Unija rudarjev avstrijskih upoštevajoč njegov pomen, kar se tiče agitacije, organizacije, poučevanja in izobraževanja članov sploh, ni stiskala sredstev. V dosegu tolikih in različnih smotrov je vodstvo Unije pač dobro spoznalo, da je potreba strokovno časopisje rudarjev postaviti na najširšo podlago, zato pa mu za tisk namenjen naši stroki ni bilo nikoli žal za sredstva, ki jih je ustanavljanje naših strokovnih listov, zahtevalo. Da, bili so celo časi, ko je morala organizacija rudarjev napeti vse moči, da ne izgubi strokovnega lista. Vedela je, da bi v tem trenutku tudi izgubila vsako zvezo in stiko s članstvom samim.

Prva strokovna lista rudarjev v Avstriji sta bila nemški »Glück-auf« in češki »Nazdar«, potem je sledil poljski »Gornik«. Ali tudi pri nas na jugu se je polagoma začela čutiti potreba strokovnega lista. Čudnega na vse zadnje ni nič, računal je pač vsakdo s tem, da je na jugu države okrog 12 tisoč slovenskih delavcev vposlenih v rudništvu, da bo torej tak list na to maso slovenskega rudarskega delavstva in tudi na klaverno razmere, v katerih to delavstvo živi, blagodejno vplival.

Bili so to sodrugih v Idriji, ki so se pred kakimi petimi leti z vso vnemo za ustanovitev slovenskega strokovnega lista zavzeli in priznali se mora, da se je tudi vodstvo Unije z vso hvalevredno požrtvovalnostjo ideji in želji sodrugov v Idriji priklopilo, in tako so dobili tudi slovenski rudarji svoj strokovni list, ki sedaj izhaja že četrto leto pod naslovom »Rudar«. Dejstvo, da je prišel izhajati strokovni list za rudarje »Rudar«, je zlasti med funkcionarji naših skupin in vplačevalnic napravilo v resnici velikega veselja in navdušenja. Instinktivno so čutili, da bodo v »Rudarju« imeli sredstvo, ki jim bo agitacijo med veliko maso rudarskega delavstva znatno olajšalo, pospeševalo, zanašalo med maso spoznavanje, zavednost, izobrazbo, navodila, pogum in kratkotalo vse, kar služi koristim in teženjam rudarjev. Pred vsem pa, da bo »Rudar« neogrožen zagovornik interesov rudarjev sploh. Ta instinktiven čut je bil naraven pojav, ki je odgovarjal dejanskim potrebam. Je pa tudi delovno polje dobrega strokovnega lista v resnici tako veliko in obširno, da ga na kratko ni mogoče popisati. Omejujejo se le na trditve, da je v tedanjem času ovladoval naše funkcionarje razumljiv nagon, ki jim je veleval list med maso rudarjev čim več razširiti, ter jim je sicer preprost a zdav razum dopovedoval, da bo »Rudar« lahko veliko storil za probujo in napredek te mase.

To je bil baš sicer ne povedan toda naraven razlog, da se je med funkcionarji ob ustanovitvi »Rudarja« opazala mrzlična delavnost zanj. Skoraj v vseh krajih, kjer se nahajajo naše podružnice in vplačevalnice se je razvila kolportaza lista, za vsakega člana pa so ga funkcionarji naročevali. Nekatere podružnice pa so jemale celo veliko več lista, kakor pa so imeli članov, samo da je prišel list med delavce, na drugi strani pa tudi radi tega, da se listu opomore.

Konstatirati moramo, da je takrat naše funkcionarje vodilo popolnoma pravo prepričanje, da vsaka stroka, kateri je na njenem napredku kaj ležeče, strokoven list, ki ima v celotnem gibanju neprecenljivo vrednost, neizogibno potrebuje.

Do tukaj bi bilo sicer vse v redu, ali kako pa je danes?

Navdušenje in poržtvovalnost je kmalu za list pojenjala in zdi se, da je »Rudar« zapadel oni usodi brezbriznosti, katera zaloteva do malega vsako stvar v našem političnem in strokovnem življenju. Spominjamo na primer samo na milijonski sklad, ki se ga je svoj čas začelo nabirati, da se ž njim podpre naš delavski dnevnik »Zarjo«. Od začetka smo čitali cele kolone izkazov daril za ta milijonski sklad in danes? Danes je kak kratek izkaz v »Zarji« za »Zarjo« bela vrana.

Tovariši rudarji so na važni pomen svojega glasila »Rudar« skoraj da pozabili. O kolportazi ni nikjer nobenega govora več. Pozabilo se je, da zaleže naš »Rudar« ako se pravilno porablja več kakor vsi rudarski shodi skupaj, ki vrh tega stanejo sila denarja. Prvotni naravni nagon je deloma zamrl, deloma se

ga je pa zatrl. Važnost, ki jo posebno v naših razmerah naš list »Rudar« ima, se neprevidno podcenjuje. Na poslanstvo, ki ga ima naš list med rudarji vršiti nihče več ne misli. Probuja, izobrazba, pouk, agitacija itd., ki jo ima širiti »Rudar«, se zapostavlja.

Da je »Rudar« poklican v to, da delavce vposlene v rudniški industriji zagovarja, brani in odkriva v nebovpijoče nedostatke in krivice postaja pri naših tovariših polagoma stvar postranskega pomena. In tako bi lahko našli mnogo, mnogo.

Do malega v vseh krajih imamo celo vrsto funkcionarjev oziroma zaupnikov. Če si pa ogledamo nekoliko agitatoričen in organizatoričen uspeh tedaj prihajamo na naših revirnih konferencah do zaključka, da smo navzlic obsežnemu aparatu zaupnikov zabredli v stagnacijo. Ako pa že nekaj let sem opazimo, da se nahajamo na nekaki mrtvi točki, iz katere se vsak čas nagibljemo enkrat nazaj, enkrat naprej, tedaj je pač skrajni čas, da se vprašamo, kaj je temu mrtvili vzrok. Poznavalec naših razmer in poznavalec bivstva, namena in cilja naše strokovne organizacije Unije, nam bo enostavno odgovoril, da je zavlada med našimi zaupniki naravnost pregrešna komoditeta. Redki so agilni, delavni in požrtvovalni zaupniki v naših vrstah. Mnogo jih je takih, ki se dajo ob raznih prilikah izvoliti in sprejemajo funkcije tako nekako le radi lepšega, ne ganejo pa za nobeno stvarco niti z mazičem. Običajno leži vso delo, ki ga je v organizaciji treba opraviti na ramah posameznega sodruga, ki pa pod težo tega dela pri najboljši volji sčasoma omahuje.

(Dalje. prih.)

Spodoještajerska bratovska skladnica.

Bolezen deficita (izgube — pomankljaj) je pri bratovskih skladnicah v Avstriji tako splošna, da so bratovske skladnice, ki nimajo deficita, bele vrane. Vlada oziroma večina meščanskih strank si pa seveda na željo rudniških podjetnikov na noben način nočejo pustiti dopovedati, da je pač že skrajni čas potom zakonodaje ukreniti potrebne korake v svrhu sanacije (preureditve, da ne bo izgube) neblagih razmer v bratovskih skladnicah, ki so nastale vsled tega, ker na eni strani država v nje ničesar ne prispeva, na drugi strani vsled tega, ker so prispevki, ki jih plačujejo rudniški posestniki v bratovske skladnice premajhni, nadalje pa tudi vsled tega, ker vsled prevelikega izkoriščanja delovne sile postaja čim dalje, tem večje število rudarjev za delo nesposobno, kar seveda povzroča bratovskim skladnicam čim dalje tem večjih izdatkov.

Običajno puščajo merodajni krogi v prvi vrsti rudniške oblasti, katerim je nad bratovskimi skladnicami poverjeno nadzorstvo hoditi stvari svojo pot toliko časa, dokler ne pride cela bratovska skladnica na rob propada. Šele tedaj se vzdramijo merodajni činitelji v svrhu stvari, ki pa je že zdavnej prav temeljito zavzožena. Tako je sedaj tudi pri Spodnje Štajerski bratovski skladnici.

Pri Spodnje Štajerski bratovski skladnici je za njene razmere naravnost ogromen deficit, katerega je sedaj treba poravnati ali vsaj njegovo nadaljno naraščanje zaježiti. Da je torej na vsak način potrebno nekaj ukreniti priznava pač vsakdo. Ali ta deficit ni nastal ne danes in ne včeraj, temveč se vleče čimdalje tem večji skozi celo vrsto let. Za to je vprašanje, zakaj poklicane oblasti že zdavnaj, dokler je bil še znatno manjši in je vsako leto naraščajoča smer kazala, da obrata k boljšemu ni pričakovati, niso storili potrebnih korakov v sanacijo? Šele sedaj, ko že vsem skupaj teče voda v grlo, so se spomnili svoje dolžnosti.

Spodnje Štajersko bratovsko skladnico je torej treba sanirati, ali kako si rudniško glavarstvo v Celovcu to sanacijo predstavlja, pove v odloku v obliki dodatka, ki ga je tozadevno izdalo. Da bodo rudarji v Velenju in Zabukovci videli, kako so ti gospodje »kunštni«, dotični odlok objavljamo, glasi se: Štev. 2052.

Dodatek VII.

k pravilom Spodnje Štajerske bratovske skladnice.

Na podlagi razsodbe o ugovoru c. kr. ministrstva za javna dela z dne 19. aprila 1913, štev. 51.584 — XVI — 1912 glede pravo-močnosti tuuradnega ukrepa z dne 15. aprila št. 1855 veljajo sledeče dodatne določbe k §§ 45, 46 in 86:

Dokler se ne ukrene kaj drugega, se **ustavlja vsako izplačevanje** (izročanje) onih rezervnih deležev, ki so bili pridobljeni do 31. decembra 1910.

Izplačevalo oziroma plodonosno nalagalo ali naukazalo drugim bratovskim skladnicam se bo le one rezervne delež, ki so bili pri vstopu v delo prinešeni od drugih bratovskih skladnic

oziroma one rezervne deleže, ki so bili pridobljeni po 1. januarju 1911, v kolikor so bili v tem času prispevki vplačani. Na zadnje navedene rezervne deleže je odmeriti tako, da se ravna rezervni delež brez obresti visočini znesku, ki so ga člani vsak zase vplačali v označeni dobi svojega članstva potom lastnih prispevkov.

C. kr. rudniško glavarstvo,

Celovec, dne 26. aprila 1913.

C. kr. rudniški glavar in dvorni svetnik:
Dr. R. Kanaval, l. r.

Da je sanacija potrebna o tem nihče ne dvomi, ali proti načinu kako jo izvršuje rudniško glavarstvo najodločneje protestiramo. Značilno pa je, da rudniško glavarstvo namenoma in previdno noče pritegniti za sanacijo rudniških podjetnikov. Razumeli bi na vse zadnje, če bi morda določilo nekaj višje prispevke, katere bi se moralo pravično razdeliti, tako, da bi polovico teh višjih prispevkov plačevalo delavstvo, drugo polovico pa podjetniki in če bi že hotelo rudniško glavarstvo na vsak način v svrhu hitrejše sanacije seči tudi po rezervnih deležnih članov, tedaj bi pač zadostovalo če bi od teh vzelo k večjemu kakih 25 odstotkov.

Ali ne, podjetnike rudniško glavarstvo pusti lepo pri miru, na mestu, da bi te prisililo poplačati izgubo v bratovski skladnici, ali pa da bi uredilo stvar za delavce vsaj količkaj pravičnejše, gre in izvrši kakor iz zasede roparski napad na lastnino delavcev.

Koliko let so morali na primer oni rudarji, ki imajo prilično višji rezervni delež plačevati v bratovsko skladnico, predno se jim je ta delež, ki tvori v največ slučajih edino rudarjevo premoženje, nabral! Sedaj pa pride rudniška oblast in jim njihove pristradane groše ki so si jih potem prispevkov v bratovski skladnici prihranili kar meni nič tebi nič vzame! Ako bi nekaj podobnega storil kdo drugi, tedaj bi se reklo, da je tat, in da je prizadetim delavcem ukradel denar, ki je njihova last in djali bi ga pod ključ.

Niti vprašala ni rudniška oblast delavskih zaupnikov, kako si oni sanacijo predstavljajo, tem manj pa da bi jim bila naznanila svojo naravnost satansko nakano.

Ta slučaj nam zopet kaže koliko vrednosti imajo rudarske zadrage, ki imajo »baje« nalogo varovati koristi rudarjev. Niti pes jih ne povoha, oblasti in podjetniki enostavno delajo, kar hočejo.

Da se pa od strani oblasti noče pritegniti k sanaciji tudi podjetnikov, dasi jih zakon v to opravičuje, dokazuje, da se boje zamere premogovnih gospodov. Na zameri delavstva jim seveda ni nič ležeče.

Človek se prijemlje naravnost za glavo in se vpraša, ali je res mogoče, da se premogovnim gospodom na ljubo prizadene delavcem taka gorostasna krivica? Da, žalibog res je. Rezervni delež je imel za delavce neprecenljive vrednosti, če je šel delavec kam drugam, se mu je moral nakazati njegov rezervni delež na ono bratovsko skladnico, koder je vstopil vnovič v delo. Če je iz dela popolnoma izstopil je dobil rezervni delež izplačan, tudi takrat če je delo v rudniku zapustil in se je lotil kakega drugega. V mnogih slučajih se je vložil rezervni delež plodnosno v pošto hranilnico tako, da je ostal otrokom itd. To vse naj bi se sedaj prenehalo le radi tega, ker se izkazuje podjetnikom ljubeznivost, da jim ni treba ničesar plačati.

Sicer pa se o tem škandalu še ni izpregovorila zadnja beseda. Ali eno povemo že danes našim tovarišem, če bi imeli močno strokovno organizacijo, tedaj bi bila taka lumparija nemogoča. Tako pa se zaspanost in brezbržnost nad rudarji maščuje.

Načrt zakona o nezgodnem zavarovanju rudarjev v državnem zboru.

V petek, dne 20. junija 1913, je vlada svojo predlogo glede zavarovanja rudarjev proti nezgodam predložila državnemu zboru. Kaže torej, da se bo stara želja, za katero so se morali rudarji in socialno demokratični poslanci skozi dolga leta borili, končno vendarle uresničila.

Do malega že skozi četrt stoletja uživa vse ostalo industrijno delavstvo ugodnosti zakona o nezgodnem zavarovanju. Toda rudarska stroka, ki nedvomno zaznamuje največ nezgod, je bila na željo rudniških baronov od tega zavarovanja izključena. Vlada je z izključitvijo rudarjev od nezgodnega zavarovanja oškodovala na tisoče pohabljenec, vdov in sirot za rente. Poleg usodne bede in trpljenja, ki ga je med temi nesrečnimi bitji vlada s to izključitvijo povzročila, je vrh tega povzročila obremenitev bolniških in pokojniških blagajn bratovskih skladnic, premogovnim in sploh rudniškim baronom pa je prihranila plačevanje prispevkov za nezgodno zavarovanje

rudarjev in jim je tako na indirektn način podarila celo kopo milijonov kron.

Po dolgotrajnem boju rudarskega delavstva in socialno demokratičnih poslancev se je posrečilo končno tudi vladne kroge prepričati, da rudarsko delavstvo daljšega zapostavljanja in izključenja, kar se tiče nezgodnega zavarovanja dalje ne more več prenašati, ter da mu je v tej smeri treba dati zadoščenja. Vlada je izdelala načrt, o katerem smo tudi v »Rudarju« že pisali, za posvetovalne zборе, ki je vsem posvetovalnim zborom služila za podlago njihovih posvetovalnih razprav in je sedaj ta vnovič deloma izpremenjeni načrt predložila državnemu zboru. V splošnem se ta načrt predloge krije s prvotnimi njenimi določbami. Tudi določbo glede sestave predstojništva je vlada pustila neizpremenjeno. Važnejše izpremembe napram prvotnim določbam so: Kadar ima rudar dobivati rento od nezgodne zavarovalnice, kakor tudi od strani bratovske skladnice se po prvotnih določbah načrta prenela pravica do rente od strani bratovske skladnice, tedaj ako bi obe renti skupaj presegali zneska 60 odstotkov zaslužka. To določbo je vladna predloga sicer pridržala, dostavlja pa na podlagi sklepa delovnega sveta sledeče:

»V kolikor je ranjenec vsled nezgode po končanem zdravljenju brez pomoči tako, da potrebuje za oskrbovanje drugo osebo, izgublja pravico do invalidne provizije le v toliko v kolikor provizija in renta skupaj presegata 90 odstotkov merodajnega delavčevega zaslužka.«

Nov je § 9., ki daje nezgodni zavarovalnici vpliv na zdravljenje. Ta paragraf namreč daje nezgodni zavarovalnici pravico, poslati po nezgodi prizdetega v lečilni zavod, ako se ji to radi presoje njegove pravice do rente zdi potrebno ali pa če dotičnik skuša zdravljenje preprečiti oziroma zavlačevati. V slučaju nepokoritve se ukazom, ima nezgodna zavarovalnica pravico dotičnikom rento oduzeti. Tudi določba glede razsodiča je bila izpremenjena. Po predlogi se imajo za rudarje ustanoviti posebna razsodišča in sicer v krajih, kjer imajo teritorialne nezgodne zavarovalnice svoje sedeže.

Predlogo je državni zbor še v isti seji izročil socialno političnemu odseku v pretres.

Socialno politični odsek je imel že 20. junija sejo, na kateri je o predlogi razpravljali, in na podlagi sklepa poveril poslanca dr. Lihta z izdelanjem referata za socialno politični odsek za jesensko zasedanje.

Če do zime ne nastanejo kake važnejše politične komplikacije, tedaj v jesenskem zasedanju državnega zbora osnova o zavarovanju rudarjev proti nezgodam lahko postane zakon.

Razsodišče bratovskih skladnic v Celju

Pred razsodiščem bratovskih skladnic v Celju so se dne 5. julija t. l. vršile obravnave, katerim je predsedoval sodnik Galingner, kot prisodnika za podjetnike sta fungirala gg. Jelek in Sonnenberg, za delavce pa g. Vrabčič in sod. Malovrh.

Nvajamo le edini nastopni slučaj, ki v pouk rudarjem pač zadostuje.

Janez Puh toži bratovsko skladnico v Trbovljah za provizijo. Puh je delal od svečana 1911 do novembra 1911 v predoru na Dobernem. Tamkaj se je ponesrečil, ker mu je voz iz tira padel na nogo. Puh je sicer še nekaj časa delal, a potem se priglasil bolnega in šel v rudniško bolnico. Ker je bila noga zatekla je gotovo vprašal rudniški zdravnik Puha, kje in kako se je ponesrečil; (saj to bi bila njegova dolžnost). Ker je bila noga čimdalje slabejša, je bratovska skladnica poslala Puha v bolnico usmiljenih bratov v Gradec, kjer je Puh ostal do 20. 7. 1912. Tam so mu končno tudi odrezali spodni del desne noge. Pri razpravi je Puh s pričami dokazal, da je pri delu ponesrečil. Razsodišče je bratovsko skladnico v Trbovljah obsodilo, da mora od 20. 7. 1912 plačati omenjenemu 200 K pokojnine, (to je za prvi razred.) Zastopnik bratovske skladnice gosp. Pleskovič je pri razpravi dejal, da je bratovska skladnica itak skrbela za Puha, ja celo mu dala podpore 20 K (reci in heri dvajset kron). Plačala tudi za njega 170 dni oskrbnih stroškov bolnišnici v Gradcu. Ako je gospod Pleskovič resnico govoril, kar ne dvomimo, je torej plačala bratovska skladnica, oziroma bolniška blagajna 142 dni nepravilno bolnišnici oskrbnih stroškov. To je prvič nepravilno in nepostavno. Drugič je pa to nepravilno, ker bi morala v zmislu § 15 pravil po preteku 28 dni (do dvajset tednov) izplačati bolniščino Puha na roke.

Vprašamo toraj predstojništvo bratovske skladnice: 1. ali je res, da se je plačalo za vse dni oskrbne stroške (170 dni) bolnici v Gradcu? in 2. ali je res, da ni Puh dobil sploh (razun 20 K podpore) nikakšne bolniščine?

Rudarji iz tega razvidite, kako se godi takemu, ki ni organiziran, dela se ž njim kakor se komu poljubi. Ako bi bil Puh organiziran, bi društvo za njega vse potrebno storilo in on bi že poprej, ne po preteku enega leta prišel do svoje pravice. Seve še danes ni pa dobil okolu 100 K bolniščine, katere mu po pravih pristoja. Zaradi tega je pa tudi dolžnost vsacega rudarja, da se organizira.

Stavka rudarjev v zlatih rudnikih.

V Južni Afriki se nahaja mnogo rudnikov, v katerih kopljejo zlato rudo. Nedavno tega je v teh rudnikih izbruhnila stavka rudarjev. Vzrok stavke so bile slabe plače in naravnost grozne sanitarne (zdravstvene) razmere v jamah. Delavci v zlatih rudnikih transvalskih so bodisi rokodelci, kakor ključarji, strojniki ali pa pazniki pri črncih, ki opravljajo dminarska dela. Ti pazniki prevzamejo običajno odkop kakega prostora v kontraktu. Odkar pa je na zlatu bogata ruda izčrpana in se je bilo treba lotiti tudi rude z manjšo vsebino zlata, od tistega časa je postalo priganjanje pri delu od strani rudniških družb naravnost neznosno. V svoji lakomnosti po dobičku zahtevajo namreč pri sedanjih slabejši in na zlatu revnejši rudi ravno take množine zlata kakor preje, pri na zlatu bogati rudi. Rudniške družbe so strogo organizirane, kar jim omogočuje takorekoč vse. Kdor na primer ni z določeno akordno plačo zadovoljen, ta v nobenem rudniku sploh ne dobi nobenega dela več. Pravijo, da zaslužki rudarjev niso slabi, da zasluži navadni delavec po en liver na dan, spretnejši delavec pa še znatno več. Toda kaj pomenijo te plače napram velikanski draginji? In kaj pomenijo napram groznemu delu, pri katerem umirajo delavci kakor muhe? Pljučnica, ki jo delavci dobe pri vrtačnih strojih vsled vdihavanja kovinskega prahu, razsaja med njimi kakor kuga. Z vsakim parobrodom se vrača na tucate obolelih delavcev v svojo evropsko ali amerikansko domovino. Sicer pa tamošnje zdravstvene razmere najboljše ilustrira dejstvo, da vsak rudar v teh rudnikih tekom petih let gotovo zapade smrti.

Povod stavki je dal ukaz, ki ga je izdala uprava jame »Male Fontaine«, s katerim je odredila, da se ima od 26. maja naprej delati tudi ob sobotah popoldne. Do tega časa je namreč delovni čas dnevno trajal od pol 8. ure zjutraj do pol 4. ure popoldne, ob sobotah pa je že končalo delo ob pol 1. uri popoldne. Pet rokodelcev, ki so se branili v soboto popoldne delati, so bili iz dela odpuščeni, njihove prostore pa so zasedli z stavkolomci. Kakor hitro se je to zgodilo, se je takoj na stotine drugih rudarjev priklopilo svojim petim tovarišem in tako je nastala stavka. Ker pa je vlada mobilizirala proti stavkujočim rudarjem vojaštvo, kar je rudarje še bolj razburilo, so se iz stavke razvili hudi poulični boji med stavkujočimi in vojaštvom, v katere je poseglo tudi drugo delavstvo, ki se je za rudarje potegnilo. Poulični boji so bili zelo krvavi, več kakor 100 oseb je bilo ubitih in težko ranjenih. Kar po dve uri skupaj je vojaštvo potom streljanja iz pušk »praznilo« glavne ulice. Ambulance so imele veliko dela, kajti na nekem srazmerno majhnem prostoru je bilo kar 60 oseb ubitih, oziroma težko ranjenih. Končno so se začela nogajanja, katere so se končala dne 6. julija. Z njimi je bila tudi zmagonosna stavka rudarjev zaključena.

Strokovni pregled.

Kongres avstrijskih strokovnih organizacij se vrši letos. Prične se dne 6. oktobra, trajal bo najbrže kake 4 do 5 dni. Vršil se bo na Dunaju v desetem okraju v »Delavskem domu«.

Dnevni red kongresa je sledeči:

Poslovno in računsko poročilo strokovne komisije in poročilo kontrole. Poroča s. Hueber. Organizacija mladostnih delavcev, poročča s. Grünvald.

Poročilo o poslovanju delovno statističnega urada, poročča s. Müller.

Zakonita uredba dela na domu, poročča s. Smitka.

Državni zbor in delavsko varstvo, poročča s. Hanuš.

Colninske in trgovinske pogodbe, poročča s. dr. Renner.

Morebitne predloge je poslati državni strokovni komisiji do 23. avgusta tekočega leta.

Z ozirom na važnost, ki jih strokovni kongresi imajo, bi bilo želeli, da se tega zborovanja udeleži čim več tudi slovenskih delegatov.

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod »Rudarja« in »Zario«.

Zapisnik

zborovanja druge skupine rudarske zadruga rudnikov, nahajajočih se v okraju c. kr. rudniškega urada v Ljubljani dne 4. maja 1913.

Kraj zborovanja hotel »Ilirija« ob 10. uri dopoldne.

Navzoči:

Tomaž Filipič, kot načelnik druge skupine in 27 delegatov. Nadalje kot zastopnik rudniške oblasti c. kr. rudniški svetnik Vinko Strgar, in kot zapisnikar zadrugi tajnik A. Arko.

Načelnik Filipič pozdravi navzoče, konstatuje sklepčnost ter odpravlja s sledečim

dnevnim redom

zborovanje:

1. Poročilo o poslovanju v letu 1912.
2. Računski zaključek za leto 1912.
3. Proračun za leto 1913.
4. Slučajnosti v zmislu pravil § 62 zadrugi pravil.

K prvi točki poročila načelnik, da je poročilo o poslovanju sestavljeno, ker pa izide v kratkem tiskano, predlaga, naj čitanje poročila odpade, ker itak dobi vsak delegat po en izvod tiskanega poročila. Sprejeto.

K drugi točki prečita tajnik Arko računski zaključek za leto 1912, iz katerega je razvidno, da so dohodki s premoženjem lta 1912 vred, znašali 3566 kron 2 vin. Izdatkov pa je bilo 2106 kron 93 vin. Čistega prebitka je potem takem ostalo 1459 kron 9 vin. Poročilo je bilo vzeto na znanje in se je obenem podelilo poročevalcu kakor tudi načelnstvu odvezo.

K tretji točki poročila tajnik Arko, da bodo potrebščine za leto 1913 znašale povprečno 2020 kron. V pokritje teh izdatkov bodo zadostovali dosedanj članski prispevki v znesku 6 vinarjev na mesec.

Poleg drugih nagrad se obenem tudi sklene, da imajo delegatje za čas, ki ga vsled zadrugi poslov zamude, v naprej dobivati vsak po 5 kron odškodnine.

Delegat Tomaž Brus predlaga podelitev podpore, in sicer Leopoldu Rupniku v Idriji 50 in Čučku v Kočevju 30 kron. Delegat Kogej predlaga dovolitev 50 kron načelniku, kot odškodnino za njegov trud. Načelnik Filipič upozarja, da upravlja g. Arko že petnajst let posle tajnika rudarske zadruga ter obenem z ozirom na dejstvo, da g. Arko od strani druge skupine za svoje posle še nikoli ni ničesar prejel, predlaga, naj se istemu kot nagrada dovoli 50 kron.

Tajnik Arko se sicer za prijazno naklonjenost zahvali, vendar pa namenjeno mu nagrado odklanja, priporoča, naj bi se njemu namenjena nagrada raje razdelila med potrebne delavce. Z ozirom na to izjavo se sklene povišati Leopoldu Rupniku podporo od 30 na 50 kron in poleg tega podeliti tudi še podporo in sicer Ovsjanciču 15 in Mlinarčiču 15 kron.

Prehajajoč k četrti točki dnevnega reda vpraša delegat iz Št. Janža, zakaj da se je za denar bratovske skladnice nakupilo vrednostne papirje, ki so vsled slabega gospodarsko političnega položaja sedaj silno padli.

Rudniški svetnik Strgar povprašujočemu zaidevo pojasni na povoljni način.

Z ozirom na pritožbo delegatov iz Št. Janža glede štirinajstdnevnega izplačevanja zasluzka je načelnik Filipič dotičnike primerno poučil. Dejal je, da je vsak ugovor, naj si bo od strani delodajalcev ali od strani delavcev brezpomemben, ker se proti tozadevnemu zakonu ne dá ničesar ukreniti. Bilo bi tudi neumestno, ker zakon o štirinajstdnevnem izplačevanju, ki je veljal težke boje, je bil sklenjen v prid rudarjem. Sicer pa se rudarska zadruga na morebitno zahtevo s tem vprašanjem lahko bavi.

Ker je bil dnevni red izčrpan in se za besedo nihče več oglašil ni, je zaključil načelnik, zahvaljujoč se za udeležbo, zborovanje ob 11. predpoldne.

T. Filipič, načelnik.

A. Arko, zapisnikar.

Dopisi.

Črno. Dolgo željena želja se nam je ko-
nečno uresničila. Večkrat smo namreč čitali v
naših časopisih, da sklicujejo sodrugi drugih
krajev od časa do časa shode, ki so v poglavit-
nem namenjene delavskim ženam in dekletom.
Ni torej čuda, da se je tudi med tukajšnjimi ru-
darji porodila ista misel, posebno še, ako upo-
števamo, da se nahaja v obratih tukajšnjega
svinčenega rudnika cela vrsta delavskih žen in
deklet, ki si morajo pri težkem in nezdravem

delu služiti svoj vsakdanji borni kruh. Te žene
in dekleta je bilo treba nekoliko zdramiti, od-
preti jima je bilo treba oči, da spoznajo kaj so,
kako se jih izkorišča in kam spadajo, se reče,
kaj je treba storiti, da bo njihovo trpljenje olaj-
šano in primerno plačano. Ali ne samo delavske
žene in dekleta, ki jih nenasitni kapitalizem di-
rektno izkorišča, trpijo enako tudi, samo v ne-
koliko drugačni obliki, delavske žene, ki sicer
ne nosijo vsak dan svojih teles v kapitalistične
mline za človeške kosti. Možev zaslužek, ki je
premajhen, ne dopušča poštenega domačega
gospodarstva. Otroci so dostikrat lačni in imajo
strgane obleke, hrana je v splošnem nezadostna,
treba je kupiti to in ono, denarja pa ni. Draginja
pa pri vsem tem še narašča. Možu, na mestu
da bi gospodje ki »talažo« med seboj mastne
dobičke v obliki dividend, plačali več, mu raje
od plače še odščipnejo. Če pa zasluži nekaj he-
lerjev več, tedaj mora garati za žive in mrtve,
poštene hrane pa si navzlic temu privoščiti ne
more, zlasti če je družina številnejša. Ako pa
pride nad družino še kakšna bolezen, tedaj za-
vlada najkrutejša mizerija. Da v takih razme-
rah delavska žena neizmerno trpi, je pač samo-
obsebi razumljivo. Pravijo, da žena tri vogle
pri hiši podpira, ali s kom naj jih, vprašamo,
podpira, s praznima rokama? Da se podpre
hiša je treba tramovja, za gospodarstvo v hiši
in družini pa denarja, brez katerega je vsako
urejeno gospodarstvo nemogoče. Vse to smo
imeli pred očmi, zato smo skušali ukreniti vse,
da bodo tudi naše žene in dekleta na shodu o
svojem položaju poučene. Vedeli pa smo tudi,
da ženske najbolje razumejo zopet le žensko.
Da dosežemo zaželeni cilj in uspeh, smo pri-
redili shod za ženske, ki se je vršil dne 22. ju-
nija, kot govornico pa smo povabili
urednico »Zarje« sodružico Štebijevo iz Ljub-
ljane. Dnevni red shodu je bil: Položaj delav-
stva s posebnim ozirom na ženo. Da smo s tem
shodom pravo zadeli, o tem smo se takoj pre-
pričali. Obsežna dvorana gospoda Krulca ni za-
dostovala, da bi bila sprejela vse ženske in tudi
moške, ki so hoteli sodružico Štebijevo slišati.
Poleg natlačene dvorane so se žene in možje
po hodnikih in stopnicah v pravem pomenu be-
sede gnjetli. Pozornost je bila velika. Bilo pa
je tudi sodružico Štebijevo vredno poslušati,
kako se prepričevalno naslikala položaj, v kate-
rem se nahaja delavska žena pri delu itd. Zlasti
pa je ožigosala življenje višjih razredov, kapita-
listov sploh, njihovo hujskanje za vojno, kakor
tudi militarizem, ki ljudstvu pije kri, postopa-
nje podjetnikov z delavci itd. Konečno je še na
podlagi dejstev dokazala in tudi navzoče pre-
pričala o neobhodni potrebnosti strokovne, po-
litične in gospodarske organizacije za delav-
stvo. Sploh je napravil njen govor, ki je trajal
nad eno uro, na navzoče globok utis, da se je
številnim ženam in tudi možem rosilo oko. Imel
pa je tudi shod velik uspeh, cela vrsta navzo-
čih je še takoj na licu mesta pristopila v stro-
kovno in politično organizacijo. Pristopili pa
so tudi v konsumno društvo. Našim špiarjem
cela stvar seveda ni bila pogodu. Je že njihova
navada taka, da se jim nič ne dopade, kar je
delavskega. Pa nič ne de, to dokazuje le, da se
delavstvo pri nas nahaja na pravi poti. Tudi de-
lavstvo pri nas pričinja polagoma uvidevati, da
če hoče ustvariti kaj dobrega zase, ne more
ustreči drugim. Pa kaj bi se tudi brigali za one,
ki so nas poleg rudniške uprave smatrali za
nekak objekt, ki je za izkoriščanje ravno do-
ber? Naš suknič nam je bližji, kakor pa oni
»purgerjev« in tako je prav. Glavna stvar je,
da smo bili mi rudarji zadovoljni, drugi pa nam
nič mar ne grejo. Pripominjamo še, da se je
isti dan dopoldne vršil tudi shod v Prevaljah,
na katerem je istotako poročala sodružica Šte-
bijevo.

Trbovlje. Cenjeni sodrug urednik, bodite
tak oprijazni in dajte nastopnim vrsticam pro-
stora v »Rudarju«. Razni gospodje si belijo
glave in »gruntažo«, kako je to, da se med nami
trboveljskimi rudarji vsak čas pojavlja nalez-
ljiva bolezen. Zdi se mi, da je vse tisto študi-
ranje, proučevanje in »gruntanje« odveč, če bi
vprašali kakega preprostega rudarja, ki je ko-
lička odprte glave, ta bi jim takoj povedal, da
je glavni vzrok kuge nesnaga, katera je v na-
sprotju z vsemi drugimi stvarmi pri nas prav
temeljita. Že leta in leta zahtevamo kopelji, pa
jo še danes nimamo. Zdravstvene oblasti drže
križem roke, mi pa nimamo prilike, da bi se
vsaj enkrat na leto pošteno umili. Sedaj bodemo
kopelji vendar enkrat dočakali. Prepričan sem,
da se bodo rudarji te naprave, kadar bo izvr-
šena, v prav obilni meri posluževali, kar bo
seveda le njim v korist. Kajti vsak izmed nas

bo pač izprevidel, da je povsem nekaj drugega,
kadar pride ves moker in prepoten iz rova in
če se takoj izkoplje in preobleče v suho perilo
in obleko, kakor pa če ostane prepoten in v pre-
močenju obleki in nese isto domu, kjer se po-
tem celo stanovanje naleze neznosnega duha.
Gotovo bi bilo vse vprašanje glede prepotrebne
kopelji že zdavnaj rešeno, če bi rudarji v pol-
nem obsegu izprevideli neobhodno potrebo
močne strokovne organizacije, katera bi, neza-
našajoč se na nikogar, lahko z lastno silo pritis-
nila na Trboveljsko premogokopno družbo.
Tako pa žal moram konstatirati, da zadene ru-
darje same tudi precejšen del krivde na žalost-
nih razmerah, v katerih moramo tudi po svoji
krivdi živeti. Cela vrsta rudarjev v Trbovljah,
ki se deloma brigajo za vse mogoče stvari, ka-
kor na primer za »Veteranarstvo« in take reči,
kar za nas seveda nima nobene vrednosti in no-
benega pomena. Deloma pa se ne brigajo sploh
za nobeno reč, nič ne mislijo, le včasih pozab-
ljajo ali potarnajo, potem pa se zopet vdajo
v svojo usodo kakor daritveno jagnje. Nekaj pa
jih je tudi takih, ki niti za svoje družine, ki mo-
rajo vsled tukajšnjih razmer trpeti, da je groza,
nimajo nobene vesti, ker drugače bi bili že
zdavnaj organizirani. Novega je pri nas v Tr-
bovljah vedno zelo mnogo, in če vam bo, ce-
njeni sodrug urednik, všeč, se bom pa še ogla-
sil. Morda bo priprosta beseda od priprostega
lahko pa rečem zavednega rudarja vsaj deloma
pomagala bistriti naziranje tukajšnje delavske
mase, ki mora vsled svojega nepoznavanja,
malodušnosti in brezbriznosti toliko krivic pre-
našati in trpeti, da je ioi. (Op. ured. Samoobsebi
razumljivo, da bodemo objavliali, če kaj poš-
ljete, le oglasite se večkrat.)

IDRIJA.

— C. kr. rudniški erar hoče nekaj novega
vpeljati v rudniški zbiralnici. Namreč to, da
se delavce ves teden prav po živinsko pritiska
in sili z delom. V soboto pa je delavcem že par-
krat ondotni paznik naznanil, da je šute v žgal-
nici preveč, zato morajo delavci ostati brez
šihata doma, ker ni zanje dela. Ker se je prete-
čeno soboto tak slučaj zopet pripetil, so de-
lavci zahtevali, naj se jim dá delo. Rudniško
vodstvo pa je kratkoma zaukazalo, da se de-
lavce prav nič ne vprašuje, ampak se jim le
ukazuje, da ostajajo doma. Pozivamo rudarsko
organizacijo, da proti takemu početju primerno
nastopi. Kajti prvo je delavski zaslužek, potem
šele tantieme priganjačev.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v
vseh gostilnah, Rudarja in »Zarjo«!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Velenje. Dopis smo odložili z ozirom na
razmere. Stvar se bo namreč izvršila nekoliko
drugače. Če imate kaj drugega, pošljite. Zdravo.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji »Adler«.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Priloga k »Rudarju«

Priloga k »Rudarju«
-- gospodinjam -- KOLINSKO CIKORIJO!
-- iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. --